

מסמך רקע בנושא:

**"התנגשות הציוויליזציות" – התיאוריה של סמואל
הנטינגטון בדבר עתיד היחסים הבין-לאומיים**

**מוגש ליועץ המדיני של יושב-ראש הכנסת
מר יעקב לוי**

כתיבה: ד"ר שילה הטיס רולף, חוקרת בכירה
אישור: ד"ר שירלי אברמי, מנהלת מחלקת מחקר
עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

י"א באדר א' תשס"ה
20 בפברואר 2005

דברי פתיחה

היועץ המדני של יושב-ראש הכנסת, מר יעקב לוי, ביקשנו להכין סקירה על השיח הציבורי בנושא התיאוריה של פרופ' סמואל פ' הנטינגטון בדבר "התנגשות הציוויליזציות" ולתאר את הביקורת שנמתחה על תיאוריה זו ממקורות שונים. מר לוי שאל גם אם עדיין מקובל כיום להתייחס לתיאוריה של הנטינגטון בשיח הציבורי. עברנו על כ-30 מאמרים, שכתבו אנשי אקדמיה מארצות וציוויליזציות שונות ומצאנו מגוון רחב של ביקורות, שהחלו להיכתב מייד לאחר הופעת המאמר הראשון של הנטינגטון¹ וממשיכות להיכתב עד עצם היום הזה. מכך אפשר להסיק שהתיאוריה של הנטינגטון עדיין מכה גלים.²

התיאוריה

בקיץ של שנת 1993 פרסם פרופ' סמואל פ' הנטינגטון מאוניברסיטת הרווארד מאמר בשם "התנגשות הציוויליזציות?" (The Clash of Civilizations?),³ שבו הציג את התזה שלפיה לאחר תום המלחמה הקרה תתבסס מערכת היחסים הבין-לאומיים בעיקרה על התנגשויות בין ציוויליזציות ולא בין אידיאולוגיות או בין לאומים. את התזה הזאת פיתח הנטינגטון בספר שיצא לאור בשנת 1996.⁴

הנטינגטון שאל את הביטוי "התנגשות בין ציוויליזציות" מהמזרחן היהודי פרופ' ברנרד לואיס.⁵ הגדרתו למלה ציוויליזציה היא: "הרמה התרבותית הגבוהה ביותר של אנשים, והרמה הרחבה ביותר של זהות תרבותית שיש לאנשים, לפני מה שמייחד את האדם ממינים אחרים. היא מוגדרת הן על-ידי גורמים אובייקטיביים משותפים כמו שפה, היסטוריה, דת, מנהגים, מוסדות, והן על-ידי ההזדהות העצמית הסובייקטיבית של אנשים... לאנשים מציוויליזציות שונות יש דעות שונות באשר ליחסים בין אלוהים לאדם, בין היחיד לקבוצה, בין האזרח למדינה, בין הורים לילדים ובין בעל לאשתו, כמו גם דעות שונות על החשיבות היחסית של זכויות וחובות, חופש וסמכות, שוויון והייררכיה".⁶

הנטינגטון יוצא חוצץ נגד הרעיון שהעולם מתקדם לקראת יצירת ציוויליזציה עולמית אחידה. אדרבה, לדעתו תמשכנה להתקיים ציוויליזציות שונות, ויש סבירות גבוהה שהן תתנגשנה זו בזו. הציוויליזציות שהוא מונה הן: האסלאמית (שבה שיעור הצעירים גבוה במיוחד – עובדה הגורמת לתסיסה), ההינדית (שבמרכזה עומדת הודו), היפנית, הנוצרית-אורתודוקסית (שבמרכזה עומדת רוסיה), הסינית והמערבית. בעתיד ייתכן שתיתוספנה ציוויליזציה אפריקנית וציוויליזציה לטינו-אמריקנית.

מדוע התרחשה, לדעתו, ההתנגשות בין ציוויליזציות אחרי המלחמה הקרה? הנטינגטון מונה חמש סיבות לכך:

¹ Samuel P. Huntington, "The Clash of Civilizations?", *Foreign Affairs*, Summer 1993, Vol. 72, No. 3, pp. 22–49

ראה את הפרק האחרון של המאמר בנספח מס' 1.

² התפלמסות על התזה של הנטינגטון שהתקיימה בשנה שעברה יש ב: Matthew price, "Re-clash of Civilizations", *The Boston Globe*, February 15, 2004.

³ ראה הערה 1.

⁴ סמואל הנטינגטון, *התנגשות הציביליזציות*, תרגם דוד בן-נחום, שלם, ירושלים 2003.

⁵ Bernard Lewis, "The Roots of Muslim Rage", *The Atlantic Monthly*, September 1990, Vol. 266, No. 3, pp. 47–60.

⁶ תרגום של המחברת.

- (א) ריבוי יחסי הגומלין בין עמים מציוויליזציות שונות ;
 (ב) ריבוי מערכות יחסים כלכליים אזוריים בתוך ציוויליזציות, העומדים לעתים בסתירה עם היחסים הגלובליים ;
 (ג) התחזקות הדת והזהות הדתית בכל העולם ;
 (ד) העובדה שהאליטות במדינות שאינן מערביות הן פחות מערביות בגישתן מבעבר ;
 (ה) שינוי במאזן הכוחות הדמוגרפי והכלכלי לטובת מדינות שאינן מערביות – בעיקר מדינות אסיאניות ומוסלמיות – באופן שמאתגר את ההגמוניה המערבית.

לדעת הנטינגטון רצוי, למען היציבות, שבכל ציוויליזציה תהיה מדינת גרעין (תרתי משמע) אחת. אחת הבעיות שהוא רואה בציוויליזציה המוסלמית היא שאין בה מדינה כזאת. הוא היה רוצה לראות את טורקיה – שאותה הוא מבקר קשות על מדיניותה הפרו-מערבית, המכונה בפיו "מבישה" – כמדינת הגרעין באסלאם.⁷

הנטינגטון מונה שלוש קטגוריות של קונפליקטים בין ציוויליזציות :

(א) קונפליקטים בין מדינות הגרעין או בין מדינות מפתח מציוויליזציות שונות ;
 (ב) קונפליקטים בין מדינות מציוויליזציות שונות הגובלות זו בזו ;
 (ג) קונפליקטים בין קבוצות מציוויליזציות שונות בתוך מדינות הטרוגניות.

נראה שההתנגשות שמעניינת את הנטינגטון יותר מהאחרות היא זו שבין המערב ובין האסלאם, שלדבריו נמשכת כבר 1,300 שנה. לדעתו, עיקר הקונפליקט שבין שתי הציוויליזציות האלה מתבטא בצורת המשטר ובהתייחסות לדמוקרטיה, ולא רק שאין לצפות שקונפליקט זה ידעך, אלא סביר להניח שהוא ייעשה אלים יותר. הנטינגטון מציין שהן במערב הן בקרב האסלאם רואים את היחסים בין שתי הציוויליזציות במונחים של התנגשות. הוא רואה את ההתנגשות הזאת גם בהקשר רחב יותר, של קואליציה קונפוצית(מלשון קונפוציוס)-אסלאמית אל מול המערב. אך הנטינגטון עוסק גם במושג רחב יותר, של "המערב לעומת כל השאר", ובהקשר זה הוא מציין שמאז היעלמות ברית-המועצות המערב הוא בשיא עוצמתו ביחס לכל הציוויליזציות האחרות, וציוויליזציות שונות מגיבות על עוצמת המערב בדרכים שונות. הנטינגטון מזכיר גם התנגשויות נוספות, שבהן אין המערב מעורב, כמו ההתנגשות שבין האסלאם ובין השחורים באפריקה וזו שבין האסלאם ובין העולם הנוצרי-אורתודוקסי (שאותו הוא מפריד מהעולם הנוצרי המערבי), אך נראה שאלה אינן מעניינות אותו במיוחד.

אין להנטינגטון מסקנות ברורות בשאלה לאן תובלנה ההתנגשויות בין הציוויליזציות, והוא אינו מדבר חד-משמעית על מלחמה בין טוב לרע כפי שרבים ממתנגדיו טוענים. למעשה, הנטינגטון קורא בספרו לניסיון לפעול בצורה שתמנע התנגשויות, בין השאר בכך שמדינות תימנענה מלהתערב בקונפליקטים המתרחשים בקרב ציוויליזציות אחרות.

בריאיון לעיתון News & World Report בחודש ינואר 1997⁸ אמר הנטינגטון, בתשובה על שאלה בדבר ההשלכות של התיאוריה שלו על מדיניות החוץ של ארה"ב: "לדעתי ארה"ב צריכה לקבל את העולם כמו שהוא. לדעתי אנחנו במצב רוח של הכחשה ונסחפנו על-ידי התמוטטותה

⁷ Glenn E. Perry, "Huntington and His Critics: The West and Islam", *Arab Studies Quarterly*, Winter 2002, Vol. 24, No. 1, pp. 31–48.

עמדה מנוגדת לזו, שלפיה אם טורקיה תפנה מזרחה היא תואשם באימפריאליזם, מובאת ב: Fouad Ajami, "The Summoning", *Foreign Affairs*, September/October 1993, Vol. 72, No. 4, p. 25.

⁸David Gergen, editor at large of *U.S News & World Report*, transcript of interview held with Samuel Huntington on his book "*The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*", January 9, 1997 (תרגום של המחברת).

של ברית-המועצות ו'סוף ההיסטוריה',⁹ שלא התרחש... על מדיניות החוץ האמריקנית להתמקד בסכסוכים בין-ציוויליזציות, שיאתגרו אותנו, ועלינו לעמוד על המשמר. עלינו לחזק את היחסים עם בעלות בריתנו האירופיות, שהממשל הנכחי (הממשל של קלינטון – ש.ה.ר.) הזניח לדעתנו... יש לקדם את אחדות המערב, לחזק את הציוויליזציה המערבית לא רק במונח הצבאי והכלכלי, אלא גם במונח המוסרי, והמחויבות לערכים מערביים... לדעתי ארה"ב, כמו אומות מערביות אחרות, צריכה לעמוד על מחויבותה לזכויות אדם ולדמוקרטיה, ועליה לנסות להשפיע על מדינות אחרות להתקדם בכיוון זה, אך עלינו להכיר במגבלות של כוחנו ובעובדה שיכולתנו להביא לשינוי בחברות אחרות נתונה בירידה ושחברות אסיאתיות ומוסלמיות נפגעות יותר ויותר מהניסיונות שלנו להכריח אותן לקבל את הערכים שלנו".

בריאיון זה לא נשאל הנטינגטון על האפשרות של קונפליקט אלים עם האסלאם (הריאיון התקיים כמה שנים לפני המתקפה על מגדלי התאומים ב-11 בספטמבר 2001, אך נשאל על האפשרות של מלחמה עם סין. תשובתו היתה שאל לה לארה"ב להיקלע למלחמה עם סין שלא בכוונה. לדבריו, על ארה"ב לנסות לבלום את התפשטות ההשפעה הסינית במדינות אחרות, ולשם כך עליה להבטיח את שיתוף הפעולה של המדינות האסיאתיות האחרות. ומה אם הניסיון יכשל? הנטינגטון לא נשאל על כך, ולא השיב.

בתגובות רבות על התיאוריה של הנטינגטון היא משווית עם התיאוריה של פרופ' פרנסיס פוקויאמה על "סוף ההיסטוריה", שעל-פיה המודרניזציה מובילה ל"התמערבות" ולסוג מסוים של קפיטליזם שנובעים ממנו ערכים אינדיווידואליסטיים – כלומר, מאז התמוטטות הקומוניזם הציוויליזציה המערבית גוברת בהדרגה על כל השאר.¹⁰

לאחרונה הופיע ספר של פרופ' איאן בורומה מכללת בארד בארה"ב ושל פרופ' אבישי מרגלית (מהאוניברסיטה העברית), המוסיף ממד נוסף לוויכוח סביב התנגשות הציוויליזציות. השניים עוסקים במה שהם מכנים "אוקסידנטליזם" (מערביות), על משקל "אורינטליזם" (מזרחיות), ובוחנים את הסיבות להתפתחות של אנטי-מערביות בעולם – כלומר את הסיבות לכך שציוויליזציות אחרות רואות במערב אויב.¹¹

⁹ הכוונה היא לספרו של פרנסיס פוקויאמה:

Francis Fukuyama, **The End of History and the Last Man**, New York, Free Press, 1992.

¹⁰ ראה למשל:

John Gray, "Global Utopias and Clashing Civilizations: Misunderstanding the Present", **International Affairs**, 1998, Vol. 74, No. 1, pp. 149–64

¹¹ Ian Buruma & Avishai Margalit, **Occidentalism: The West in the Eyes of Its Enemies**, The Penguin Press, 2004.

הביקורת על התיאוריה של הנטינגטון

מבקרי התיאוריה של הנטינגטון עושים זאת מכיוונים שונים:

1. ביקורת כללית על הכתיבה של הנטינגטון

דוגמה בולטת לביקורת מסוג זה היא ביקורתו של פרופסור סייזבורו סאטו מאוניברסיטת קייו ביפן (נפטר בשנת 1999), שמצא בכתיבתו של הנטינגטון חוסר עקביות, שטחיות, אי-דיוקים וטעויות בכל הקשור לעובדות היסטוריות והביא דוגמאות ממזרח אסיה ומדרום-מזרח כדי להוכיח את טענותיו.¹²

2. ערעור על התפיסה הבסיסית של התיאוריה, שהיחסים הבין-לאומיים לאחר המלחמה הקרה

יהיו מושפעים בעיקר מהתנגשות בין ציוויליזציות

רבים מהמבקרים את התיאוריה של הנטינגטון טוענים שאין כל הוכחה לכך שאנו מתקדמים בכיוון של התנגשויות בין ציוויליזציות. לדברי המבקרים מכיוון זה, אומנם הנטינגטון צודק בקביעתו שבשנות המלחמה הקרה היתה סבירות נמוכה שתפרוץ מלחמה בין מדינות מאותה ציוויליזציה, אך התפרצויות האלימות הגדולות במאה ה-20 אירעו בעיקר בתוך ציוויליזציות, ואם נסתכל בשנים 1816–1945 ניווכח לדעת שרוב המלחמות לא היו בין ציוויליזציות.¹³ גם כיום רוב הקונפליקטים האלימים מתקיימים בתוך ציוויליזציות. אפילו מלחמת המפרץ הראשונה החלה כסכסוך בין שתי מדינות ערביות (עירק וכוויית), וארה"ב החליטה להתערב בשל האינטרסים הכלכליים שלה. בסיס הקרבות ביוגוסלביה לשעבר היה לאומי, ולא תרבותי, והוכחה לכך היא שהאמריקנים התערבו בבוסניה לטובת המוסלמים ולא לטובת הקרואטים.¹⁴ מבקרים רבים מוסיפים, בהקשר של עירק, שראיית סדאם חוסיין כמייצג הציוויליזציה האסלאמית פשוט אינה נכונה. במחקר שבו נבדק כמותית שיעור העימותים על בסיס ציוויליזציה בתוך מדינות הטרוגניות (שגם עליהן הנטינגטון כותב) מתוך כלל העימותים בזמן המלחמה הקרה ומאז תום המלחמה הקרה, נמצא ששיעור העימותים מסיבות של הבדלי ציוויליזציה מכלל העימותים לא השתנה.¹⁵

היה גם מי שטען שבתיאוריה של הנטינגטון חסרים ניתוח של גורמי ההתנגשות בין ציוויליזציות שונות, או בין מדינות המייצגות אותן, והסבר לכך שההתנגשות היא דווקא על בסיס תרבותי.¹⁶

3. ערעור על שיוך בני-אדם לקבוצות רק על בסיס ההשתייכות לציוויליזציה

¹² Seizaburo Sato, "The Clash of Civilizations: A View from Japan", **Asia Pacific Series**, October 1997.

¹³ ראה למשל:

Jeane J. Kirkpatrick, "The Modernizing Imperative; Tradition and Change", **Foreign Affairs**, September/October 1993, Vol. 72, pp. 22–26;

Errol A. Henderson & Richard Tucker, "Clear and Present Strangers: The Clash of Civilizations and International Conflict", **International Studies Quarterly**, 2001, Vol. 45, pp. 317–38.

¹⁴ Stephan M. Walt, "Building Up New Bogeymen", **Foreign Policy**, Spring 1997, pp. 176–89.

¹⁵ Jonathan Fox, "Ethnic Minorities and the Clash of Civilizations: A Quantitative Analysis of Huntington's Thesis", **British Journal of Political Science**, 2002, Vol. 32, No. 3, pp. 415–34.

¹⁶ Dieter Senghaas, "A Clash of Civilizations – An Idée Fixe?", **Journal of Peace Research**, 1998, Vol. 35, No. 1, pp. 127–32.

אומנם רוב בני האדם משתייכים (מלידה או מבחירה) לציוויליזציה מסוימת, אך כל אדם הוא גם חלק מקבוצות השתייכות אחרות – מקצועיות, מעמדיות, דתיות, לאומיות וכו' – המושכות בכיוונים שונים.¹⁷

4. ביקורת על הדגשת המבדיל בין ציוויליזציות והתעלמות מהמשותף ביניהן
יש הטוענים שהנטינגטון טועה בכך שהוא מדגיש את ההבדלים בין הציוויליזציות ומתעלם מהמשותף לכולן, כמו הגינוי האוניברסלי למוות אלים. ואולם הנטינגטון אינו מתעלם מתכונה משותפת זו, אך הוא אינו רואה בה מנוף לשיתוף פעולה.¹⁸

5. ביקורת על התעלמותו של הנטינגטון מהשפעות המודרניזציה והגלובליזציה
רבים ממבקריו של הנטינגטון טוענים כי הוא מתרכז בהבדלים בין ציוויליזציות ומתעלם מתהליכים אחרים המתרחשים בעולם – בעיקר הגלובליזציה והמהפכה התקשורתית, המובילות דווקא להתקרבות בין בני-אדם, בין מדינות ובין ציוויליזציות.¹⁹ למעשה הנטינגטון אינו מתעלם מהנושא, הוא רק אינו מייחס לו את המשקל שאחרים נותנים לו.²⁰ בשלב זה עדיין אי-אפשר לקבוע מי צודק בוויכוח. יש גם מי שרואה בעיה בכך שהנטינגטון מזדהה עם הגישה הרואה בהיסטוריה המשכיות ולא תהליך של התקדמות והתפתחות, כפי הוצגה על-ידי ההיסטוריון הבריטי ארנולד ג' טוינבי.²¹ במישור אחר מוצגת הטענה שלא נכון להסתכל על ציוויליזציות כעל תופעה סטטית, שכן בכל הציוויליזציות התרחשו שינויים מהותיים ואיכותיים מאז תחילת העידן התעשייתי המודרני.²²

6. האשמת הנטינגטון בבורות בכל הקשור לאסלאם ולציוויליזציות הלא-מערביות בכלל

מזרחנים ואנשי אקדמיה מוסלמים רבים האשימו את הנטינגטון בהתעלמות מפניו הרבות של האסלאם, שרובן אינן פונדמנטליסטיות. לדבריהם, יש קונפליקטים בתוך האסלאם, וכלל לא ברור מי ינצח בהם,²³ ובתוך האסלאם עצמו יש מי ששואף לדמוקרטיה ויש מי ששואף

¹⁷ Amartya Sen, "Democracy as a Universal Value", *Journal of Democracy*, 1999, Vol. 10, No. 3, pp. 3–17.

¹⁸ David R. Gress, "The Subtext of Huntington's 'Clash'", *Orbis*, Spring 1997, pp. 285–99; Lisa Wedeen, "Beyond the Crusades: Why Samuel Huntington (and Bin Ladin) are Wrong", paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association, in August 2002, and Errol A. Henderson & Richard Tucker, "Clear and Present Strangers: The Clash of Civilizations and International Conflict", *International Studies Quarterly*, 2001, Vol. 45, pp. 317–38.

¹⁹ Shahid Qadir, book review, *Third World Quarterly*, March 1998, Vol. 19, pp. 149–53.

²⁰ Stanley Kurtz, "The Future of 'History', Francis Fukuyama vs. Samuel Huntington", *Policy Review*, June & July 2002, pp. 43–58.

²¹ Christian Stracke, review, *Journal of International Affairs*, Summer 1997, Vol. 51, No. 1, pp. 302–306.

²² Seizaburo Sato, "The Clash of Civilizations: A View from Japan", *Asia Pacific Series*, October 1997.

²³ Seizaburo Sato, "The Clash of Civilizations: A View from Japan", *Asia Pacific Series*, October 1997.

לתיאוקרטיה.²⁴ מי שהתקיף את הנטינגטון (ואת ברנרד לואיס) בצורה הבוטה ביותר בטענה שהם בורים בכל הקשור לעולם המוסלמי ולרבגוניות שלו היה פרופ' אדוארד סעיד, שלאחר ה-11 בספטמבר טען שהשימוש בתיאוריה של הנטינגטון להסברת המתקפה על מגדלי התאומים בניו-יורק גרם לעיוות העובדות.²⁵ מבקר אחר של הנטינגטון טען (כהוכחה לבורותו של הנטינגטון) שחלק ממקורות הציוויליזציה המוסלמית הם במסורות המונותאיסטיות וההלניסטיות של האימפריה הרומית המזרחית, כך שהאוניברסליזם של הציוויליזציה הזאת נבע ישירות מהאוניברסליזם המדיני והדתי של האימפריה הביזנטית של קונסטנטיין, כלומר ממסורת של ציוויליזציה אחרת.²⁶

אנשי אקדמיה רבים, מוסלמים ואחרים, עוסקים בשאלה אם יש סתירה מהותית בין האסלאם ובין הדמוקרטיה, כפי ששמתמע מהתיאוריה של הנטינגטון, ומגיעים למסקנה שאין סתירה כזאת. במאמר אחד, שהתבסס על מחקר אמפירי על הגישה לדמוקרטיה ב-97 מדינות בשנים 1973–1987, נאמר כי אף שחברות מוסלמיות נוטות פחות לדמוקרטיה ליברלית, אין לראות את האסלאם ואת הדמוקרטיה כסותרים זה את זה.²⁷ במחקר אחר נטען שאומנם קיים שבר תרבותי בין המערב ובין האסלאם, אך הוא אינו קשור לדמוקרטיה ולצורת המשטר, אלא לגישה כלפי שוויון מגדרי וליברליות ביחסים בין-אישיים.²⁸

הטיפול של הנטינגטון בציוויליזציות האסיאניות מותקף גם הוא בטענה של בורות, בציון דוגמאות רבות לבורות זו.²⁹

7. קביעה שהנטינגטון חוטא לאינטרסים של הציוויליזציות השונות בכך שלמעשה הוא קורא להתבדלות

כמה מהמבקרים מציינים שדווקא ההתבדלות של תרבויות וההסתגרות שלהן מפני השפעות של תרבויות אחרות הובילו בעבר להתנוונותן ולשקיעת המדינות שנהגו כך. מבקרים אחדים מבטאים גם את החשש שהתייחסות כזאת מגבילה את הפוטנציאל לשיתוף פעולה ולהפריה הדדית ועשויה להגדיל את הפוטנציאל לטרגדיה בקנה מידה עולמי.³⁰

²⁴ במאמר מוסגר אפשר לומר שזה המצב גם ביהדות, אם כי יש לציין שהנטינגטון, הקובע שישראל היא יציר כפיו של המערב, אינו קובע לאיזו ציוויליזציה שייכות ישראל והיהדות.

²⁵ Edward Said, "The Clash of Ignorance", **The Nation**, October 18, 2001.

²⁶ Stephen White, Sarah Oates & Bill Miller, "The 'Clash of Civilizations' and Postcommunist Europe", **Comparative European Politics**, 2003, Vol. 1, No. 3, pp. 111–27.

²⁷ Manus I. Midlarsky, "Democracy and Islam: Implications for Civilizational Conflict and the Democratic Peace", **International Studies Quarterly**, 1998, Vol. 42, No. 3, pp. 485–511, and John O. Voll & John L. Esposito, "Islam's Democratic Essence", **Middle East Quarterly**, September 1994, Vol. 1, No. 3, pp. 111–27.

²⁸ Ronald Inglehart & Pippa Norris, "The True Clash of Civilizations", **Foreign Policy**, March/April 2003, No. 135, pp. 67–74.

²⁹ Liu Binyan, "The Clash of Civilizations? Civilization Grafting: No Culture is an Island", **Foreign Affairs**, September/October 1993, Vol. 72, No. 4, pp. 19–21, and Amartya Sen, "Democracy as a Universal Value", **Journal of Democracy**, 1999, Vol. 10, No. 3, pp. 3–17.

³⁰ Shahid Qadir, book review, **Third World Quarterly**, March 1998, Vol. 19, pp. 149–53, and John Gray, "Global utopias and Clashing Civilizations: Misunderstanding the Present", **International Affairs**, 1998, Vol. 74, No.1, pp. 149–64.

8. חשש נוכח האפשרות שמדינות תבססנה את מדיניותן על התיאוריה של הנטינגטון רבים מאלה שכתבו על התיאוריה של הנטינגטון הביעו את חששם מהתוצאות החמורות שעשויות להיות לכך שמדינות תבססנה את מדיניות החוץ שלהן עליה.³¹ יש גם מי שטוען שמדיניות חוץ שתהיה מבוססת על התיאוריה הזאת תהיה סכנה לשלום העולם.³² עיקר החשש הוא שארה"ב תעשה זאת, ויש מי שטוען שזאת בדיוק הבעיה במדיניותו של הנשיא בוש, אלא שהמדיניות של בוש אינה מבוססת על הנטינגטון, שאינו מדבר על "ציר הרשע" ושמתנגד למעורבות במלחמות שמטרתן המוצהרת היא הנחלת ערכים מערביים. מכל מקום, כפי שכבר נאמר לעיל, מי שמאמין בחשיבות של מציאת המשותף ושל שיתוף פעולה בין-לאומי עשוי למצוא פגם בשימוש בתיאוריה של הנטינגטון כבסיס למדיניות. נוסף על כך, אומנם אי-אפשר להאשים את הנטינגטון באסלאמופוביה, אך התיאוריה שלו מוזכרת בתדירות גבוהה בהקשר זה.³³

סוף דבר

מאמרו של הנטינגטון משנת 1993, שהוצגה בו תזה על מה שצפוי ביחסים הבין-לאומיים בעידן שלאחר המלחמה הקרה, עורר גל של תגובות מצד אנשי אקדמיה מכל רחבי העולם. גם בקרב המסכימים עם בסיס התזה קמו מבקרים רבים להיבטים שונים בתיאוריה שפיתח הנטינגטון על בסיס זה. אף אחד אינו מערער על העובדה שקיימות ציוויליזציות ותרבויות שונות, המחלוקת היא בשאלה מה תפקידן בקביעת מערכת היחסים הבין-לאומיים. חשיבותה העיקרית של עבודתו של הנטינגטון היא בכך שעוררה ויכוח פורה ומפרה שהדיו עדיין נשמעים כיום, 12 שנים לאחר פרסום מאמרו הראשון בנושא התנגשות הציוויליזציות.

³¹ Stephan M. Walt, "Building Up New Bogeymen", *Foreign Policy*, Spring 1997, pp. 176–89.

³² Seizaburo Sato, "The Clash of Civilizations: A View from Japan", *Asia Pacific Series*, October 1997.

³³ Philip Marfleet, "The 'Clash' Thesis: War and Ethnic Boundaries in Europe", *Arab Studies Quarterly*, Winter 2003, Vol. 25, Nos.1/2, pp. 71–87.

Implications for the West

This article does not argue that civilization identities will replace all other identities, that nation states will disappear, that each civilization will become a single coherent political entity, that groups within a civilization will not conflict with and even fight each other. This paper does set forth the hypotheses that differences between civilizations are real and important; civilization-consciousness is increasing; conflict between civilizations will supplant ideological and other forms of conflict as the dominant global form of conflicts; international relations, historically a game played out within Western civilization, will increasingly be de-Westernized and become a game in which non-Western civilizations are actors and not simply objects; successful political, security and economic international institutions are more likely to develop within civilizations than across civilizations; conflict between groups in different civilizations will be more frequent, more sustained and more violent than conflicts between groups in the same civilization; violent conflicts between groups in different civilizations are the most likely and most dangerous source of escalation that could lead to global wars; the paramount axis of world politics will be the relations between "the West and the Rest"; the elites in some torn non-Western countries will try to make their countries part of the West, but in most cases face major obstacles to accomplishing this; a central focus of conflict for the immediate future will be between the West and several Islamic-Confucian states.

This is not to advocate the desirability of conflicts between civilizations. It is to set forth descriptive hypotheses as to what the future may be like. If these are plausible hypotheses, however, it is necessary to consider their implications for Western policy. These implications should be divided between short-term advantage and long-term accommodation. In the short term it is clearly in the interest of the West to promote greater cooperation and unity within its own civilization, particularly between its European and North American components; to incorporate into the West societies in Eastern Europe and Latin America whose cultures are close to those of the West; to promote and maintain cooperative relations with Russia and Japan; to prevent escalation of local inter-civilization conflicts into major inter-civilization wars; to limit the expansion of the military strength of Confucian and Islamic states; to moderate the reduction of Western military capabilities and maintain military superiority in East and Southwest Asia; to exploit differences and conflicts among Confucian and Islamic states; to support in other civilizations groups sympathetic to western values and interests; to strengthen international institutions that reflect and legitimate Western interests and values and to promote the involvement of non-Western states in those institutions.

In the longer term other measures would be called for. Western civilization is both Western and modern. Non-Western civilizations have attempted to become modern without becoming Western. To date only Japan has fully succeeded in this quest. Non-Western civilizations will continue to attempt to acquire the wealth, technology, skills, machines and weapons that are part of being modern. They will also attempt to reconcile this modernity with their traditional culture and values. Their economic and military strength relative to the West will increase. Hence the West will increasingly

have to accommodate these non-Western modern civilizations whose power approaches that of the West but whose values and interests differ significantly from those of the West. This will require the West to maintain the economic and military power necessary to protect its interests in relation to these civilizations. It will also, however, require the West to develop a more profound understanding of the basic religious and philosophical assumptions underlying other civilizations and the ways in which people in those civilizations see their interests. It will require an effort to identify elements of commonality between western and other civilizations. For the relevant future, there will be no universal civilization, but instead a world of different civilizations, each of which will have to learn to coexist with the others.

Culture Clash-ification: A Verse to Huntington's Curse[Frederick S. Tipson](#)From *Foreign Affairs*, [March/ April 1997](#), Vol. 76, No. 2, pp. 166-9

Summary: A verse to Huntington's thesis.

We owe to Samuel Huntington a potent provocation,

A trenchant tract to counteract a clear exaggeration:

The notion that the West has won, its culture now supreme,

His book rejects--and then corrects--as wishful in extreme.

For, he insists, our world consists of cultural formations

Arising (and revising) out of eight great civilizations.

He sets our pulses pounding and our wisdom teeth to gnashing

With come-to-blows scenarios of different cultures clashing.

This is of course a tour de force, but somewhere in the tour,

Huntington has been undone by paradigm-amour.

For in his zeal to wheel and deal in fundamental frameworks,

He misses cues and misconstrues just how the global game works.

What Sam doesn't seem to get, despite the implications,

Is that the game has been reset by telecommunications.

Networks and computing make the difference fundamental,

By skewing and redoing social bonds--and governmental.

Since entity identity is much more problematic,

Crash-courses in world politics should not be so dogmatic.

For cultures have been compromised, foundations have been shaken;

Resistant values often overwhelmed or overtaken.

These bouts are seldom brittle, like tectonic plates colliding,

But mushy in the middle--more like pools of ink eliding.
The economic pressures for survival and performance
Have helped to steer the atmosphere to cultural conformance.
The reach of voice and video is widely so invasive,
They bleach each local culture like a very harsh abrasive.
Each center hones distinctive tones, yet even these evolve,
So neither core is like before, and outer realms dissolve.
And though we tow our sentiments and symbols from the past,
Their meaning has been leaning as their context is recast.
While all the cards are shuffled and the deck's in disarray,
The task is how to reavow the order of the day.
Yet Huntington is skeptical of cultural convergence,
And won't endorse the course of what is widely in emergence:
A market-based and liberal-laced embrace of competition,
Against which local cultures often brace in opposition.
These global/local battles are recycled and reheated
In country after country where these ruptures are repeated:
The worldly cosmopolitans confronting long tradition;
Though neither strand may take command, all culture's in transition.
His model may appear to be well-grounded in the past,
But Huntington has pitched his product much too hard and fast.
As he explores these culture wars, he seems to be inviting
What used to be a weakness of the school of "realist" writing,
Ascribing to a concept, like a culture or a state,
A physical reality which doesn't quite equate.

This realist bard from Harvard Yard distorts important factors,
Converting complex cultures into unitary actors;
What Morgenthau and Wolfers did with power among nations,
Huntington has nearly done with full-scale civilizations.
The West, he thinks, is better off consolidating ranks,
Resisting multicultural promoters and their planks,
For cultural dilution means political exposure,
A kind of mind pollution which detracts from value closure.
On human rights the West retains no copyright or patents;
Reforms of basic norms is not a test among combatants.
And so, despite his histrionic altitude and brilliance,
He overstates the length and strength of cultural resilience.
China doesn't merit a description as Confucian
After what has happened since the Maoist Revolution.
Mao's ideas were "Western"--mainly Marxist and Hegelian,
Confused less with Confucius than with Bernard Shaw's Pygmalion--
And surely Deng (although he's sung of spiritual pollution)
Has made the pitch that getting rich can be its own solution.
It isn't that Confucianism isn't there at all,
But, rather, it has undergone enormous overhaul.
Likewise, growing NATO's writ by moving east its proxy
Only reignites the frights of Russian orthodoxy.
It strikes me as a dangerous form of policy confusion,
Boosting culture clashes through a self-fulfilled conclusion.
His quickness has the slickness of a Disney-style cartoon,

The feeling of a foray, or a major trial balloon.
His book conveys a challenge, like he wants us to refute him,
Daring us, by scaring us, to doubt him or dispute him.
Which is fine for academic-argument-displaying
As long as someone powerful won't act on what he's saying.
Because the final irony of Huntington's portrayal
Is that in other countries he may make his biggest sale.
Politicians prone to pick what's overripe or rotten
May resurrect a culture that is gone but not forgotten,
Building on the current state of cultural confusion
To craft a cult of closure or a culture of exclusion.
We publish at our peril and we magnify the dangers
By lending credibility to cultural estrangers.
I prefer a paradigm intent on integration,
The framework for a future forged by acts of innovation:
Taking expectations from technology and trends
And staking aspirations on the future that impends.
All this implies a vision less fixated on our seams
And giving much more weight to global specialized regimes:
Those critical components of a global public order
Of commonsense consensus, both cross-culture and cross-border.
History's indispensable to shape our understanding,
But it needs to be there at the takeoff, not the landing.
To find our voice and tools of choice in shaping human futures,
We need to nurse that vision not with scalpels, but with sutures.

Huntington as scientist may well deduce his stances,

But Huntington as moralist might just reduce our chances.

Fred Tipson's at AT&T, though not the Verse Division. The views expressed (you might have guessed) are lacking supervision.